

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Läs- och skrivinläring i årskurs 1-3
Hur kan vi skapa mening och lustfyllt lärande?

Jini Murad

Examensarbete: LAU 390

Handledare: Jeanette Sundhall

Examinator: Karolina Westling

Rapportnummer: HT11 11 20 14

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Läs- och skrivinlärning i årskurs 1-3. Hur kan vi skapa mening och lustfyllt lärande?

Författare: Jini Murad

Termin och år: HT 2011

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Jeanette Sundhall

Examinator: Karolina Westling

Rapportnummer: HT11 11 20 14

Nyckelord: Tal och skrift, Läsprocessen, skrivprocessen, läs- och skrivmetoder, lärandeteorier, läsutvecklingsschema, LTG metoden och Wittingsmetoden.

Sammanfattning

Syftet är undersöka varför man kan som lärare använda sig av olika läs- och skrivmetoder för att utveckla barnens läs- och skrivförmåga och hur man skapa mening och lust för lärande. Samtidigt att upplysa vikten av lärandedimensionerna i lärandet och vilken syn på lärande de har i lärandeteorier och betydelsen av styrdokument.

- Vilken syn på lärande har lärandeteorierna?
- Hur kan vi stödja barnet i sin läs- och skrivutveckling?
- Hur skapar vi mening och lustfyllt lärande i läs- och skrivprocessen i relation till olika metoder inom läs- och skrivinlärning?

I denna uppsats har jag använt mig av en kvalitativ textundersökning. Genom läsning och fördjupning i olika litteraturböcker och elektroniska källor så har jag sökt svar på mina frågor. Jag har undersökt olika lärandeteorier utifrån tidigare forskning, samt olika läs- och skrivmetoder som bidrar till barns läs- och skrivutveckling. I min undersökning har jag granskat ett antal böcker som behandlar ämnet läs- och skrivlärande. Jag har funnit stöd i läroplanen för att redogöra för läs- och skrivinlärning med utgångspunkt i styrdokumentet. Jag har

fått fram ett resultat kring hur man kan arbeta med läs- och skrivutveckling i skolan och hur man kan skapa motivation och mening i denna process. Genom att läraren varierar undervisning där han/hon arbetar med olika läs- och skrivmetoder så skapar man bättre förutsättningar för barns språkutveckling. Att utgå från barnens intresse, upplevelser och erfarenheter är viktigt för att få lust för läs- och skrivinläring. Jag anser att detta arbete som handlar om läs- och skrivinläring har stor relevans och betydelse för läraryrket, eftersom det behandlar ett viktigt ämne som utgör grunden för barnets utveckling i skolan. Att kunna läsa och skriva är avgörande för att öka och förstärka elevens självförtroende och identitet.

Förord

Att skriva om det valda ämnet har varit mycket givande. Detta gav mig en bra förståelse och medvetenhet om läs- och skrivinlärning hos barn i tidiga åldrar. Jag hoppas att denna uppsats kan bidra till en bra kunskap och ökad insikt kring läs- och skrivutveckling hos läsaren som vill ta del av denna text. Genom att skriva om detta ämne så har jag lärt mig mycket om hur barn fungerar i olika sammanhang och att barn har olika förutsättningar samt att de lär sig efter sin egen förmåga.

Utifrån lärandeteorier och olika läs- och skrivmetoder har jag skaffat mig kunskap om hur man som pedagog kan skapa bättre förutsättningar för barns lärande. Dessutom hur man bidrar till ökat intresse och skapar motivation för att eleverna ska utveckla läs- och skrivförmågan, som i sin tur kan förstärka deras självförtroende och ger dem trygghet i skolan och i sig själva. Ett stort tack till min handledare Jeanette Sundhall för hennes engagemang och goda råd.

Göteborg, 2011

Jini Murad

Innehållsförteckning

Abstract	
Förord	
Inledning	7-8
Syfte och frågeställningar	8
Disposition	8
Metodval	8-9
Urval	9-10
Avgränsningar	10
Styrdokument	10-11
1. Lärandets dimensioner och lärandeteorier	12
1.1 Lärandets dimensioner	12
1.2 Det sociokulturella perspektivet	12-13
1.3 Behaviorismen	13-14
1.4 Kognitivismen	14
2. Tidigare forskning inom läs- och skrivprocessen	15
2.1 Tal- och skriftspråket	15-16
2.2 Läsprocessen	16-17
2.3 Skrivprocessen	17-18
3. Läs- och skrivmetoder	19
3.1 LTG metoden (Läsning på talets grund)	19-20
3.2 Wittingsmetoden	20-21
3.3 IKT, Att skriva sig till läsning	21

4. Läsutvecklingsschema	22
4.1 Fas 1: Utforskande	22-24
4.2 Kartläggning av elevens läsutveckling	24
4.3 Läsutvecklingens fem dimensioner	24-25
5. Resultat	26
5.1 En jämförelse i lärandeteorier	26
5.2 Att skapa meningsfull och lustfyllt lärande	26-27
5.3 Hur kan vi stödja barnets läs- och skrivutveckling	27
5.3.1 LTG metoden	28
5.3.2 Att skriva sig till läsning	28
5.3.3 Wittingsmetoden	28-29
5.3.4 Hur utvecklar barnet läs- och skrivförmågan	29-30
6. Diskussion	31-32
6.1 Slutsatser	32
7. Referenser	33-34

Inledning

Forskningen har visat olika perspektiv på lärande. Genom olika teorier och metoder kan man skapa mening och lustfyllt lärande. En viktig aspekt är att barnen utvecklar språket genom ett samspel och kommunikation med andra där de ingår i sociala sammanhang. Dysthe, (2003) betonar att lärande är socialt i sin grund och individen lär sig genom att samspeka, samverka med andra människor. En annan aspekt är att barnen lär genom sina egna aktiviteter och observationer gör de upptäckter och bildar en förståelse om hur omvärlden fungerar. ”Barnet observerar, manipulerar sin omgivning och drar slutsatser om hur världen fungerar. Men det barnets egen aktivitet, dess egna observationer och slutsatser som leder till att upptäcka och utveckla nya former av förståelse” (Säljö, 2000, s. 66).

Denna uppsats handlar om läs- och skrivinläring i årskurs 1-3 och jag har valt att skriva om detta ämne utifrån eget intresse. Eftersom det är viktigt att som lärare ha kunskap om olika läs- och skrivmetoder, lärandedimensioner och lärandeteorier. Därför vill jag undersöka hur man som lärare kan använda sig av olika pedagogiska läs- och metoder, för att utveckla barnens läs- och skrivförmåga. Hur man som pedagog kan öka intresse och skapa motivation i läs- och skriv undervisning är relevant för barnets skolutveckling. Lundberg m.fl. (2005) hävdar att ”eleverna redan från början måste få uppleva att läsning handlar om mening, glädje, betydelse, budskap, upplevelse och förståelse. De måste få erfara att texter har något att säga som kan vara viktigt” (Lundberg m.fl. 2005, s 10). I min undersökning förhåller jag mig även till läroplan Lpo 94 och Lgr 11 då det är viktigt som pedagog att alltid finna stöd i läroplan och kursplan.

I Lgr 11, läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, står det i syfte och mål för Svenska är att:

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmåga att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra (Skolverket, Lgr 11, S. 222).

Trageton (2005) tar upp att läs- och skrivinläring har i mer än 250 år dominerat och att barnen börjar traditionellt utveckla sin läsning genom ”ABC läromedel”. Under 1850 till 1970 – talet började man använda sig av skrivandet som tekniskt tillbehör. Man skulle kunna skriva det som läraren dikterade och under 1970 – talet så kunde barnen diktera från egna erfarenheter. Trageton (2005) lyfter fram att forskningen under de senaste trettio åren har fokuserat på skrivning först och sedan läsning. De senaste åren har forskningen visat att skrivning kommer innan läsning och barnet kan börja med att lära sig skriva först för att sen kunna läsa det man har skrivit. ”Vi står idag därför bättre rustade än på 1970 – talet när det gäller att utveckla en bättre balans mellan skriv – och läsinläring med skrivandet som utgångspunkt” (Trageton, 2005, s. 137).

Att kunna läsa och skriva är relevant för barnens identitetsutveckling. Barn som behärskar läsning och skrivning har bättre självbild och självförtroende. Detta leder till att de lyckas bättre i skolan och utifrån detta synsätt har läraren därför ett stort ansvar för barnets läs- och skrivutveckling. Det är viktigt att ha kunskap om olika pedagogiska läs- och skrivmetoder och olika perspektiv på lärande för att kunna ge stöd till barnet. Hur skapar vi mening och lustfyllt lärande i relation till olika teorier och metoder inom lärandet? kommer detta att besvaras i denna uppsats.

Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka varför man kan använda sig som lärare av olika läs- och skrivmetoder för att utveckla barnens läs- och skrivförmåga, så att hur man kan skapa mening och lust för lärande. Samtidigt vill jag upplysa om vikten av lärandedimensionerna i lärandet och vilken syn på lärande lärandeteorier har och betydelsen av styrdokument.

- Vilken syn på lärande har olika lärandeteorier?
- Hur kan vi som lärare stödja barnet i sin läs- och skrivutveckling?
- Hur skapar vi ett meningsfullt och lustfyllt lärande i läs- och skrivprocessen i relation till olika metoder inom läs- och skrivinläring?

Disposition

Uppsatsen börjar med inledning, syfte och frågeställningar om läs – och skrivinläring. Sedan presenteras ett metodval och efter detta hur viktiga mål och syften disponeras i kursplanen utifrån Lpo 94 och Lgr 11. Därefter ges en beskrivning utifrån tidigare forskning om lärandedimensioner och teorier, det sociokulturella perspektivet, behaviorismen och kognitivismen. Sedan tas olika läs – och skrivmetoder inom forskningen upp t.ex. LTG metoden, Wittingsmetoden, IKT, att skriva sig till läsning och läsutvecklingsschema. Därefter kommer en resultatredovisning, diskussion och slutsatser som avslutning.

Metodval

Detta arbete utgår från en kvalitativ metod där man samlar in information med avsikt att få fördjupa sin förståelse för något problem som formuleras. Holme & Solvang (1997) skriver om att kvalitativ metod är ett sätt att samla in information för att få en djup förståelse kring en undersökning av något problem. Genom att man närmar sig källor för att hämta information

och för att få en helhet där man tolkar och kommer fram till sammanhanget. Dessutom för att kunna skapa sig en förståelse kring det man vill undersöka och komma fram till ett sammanhängande resultat.

Jag har använt en kvalitativ metod på textundersökning. Genom närläsning har jag granskat olika litteraturböcker och elektroniska källor för att kunna få sammanhang och helhet av ämnet. Enligt Holme & Solvang (1997) är denna metod ett redskap för att kunna uppnå sina mål och syfte och för att lösa problem och bilda nya kunskaper: ”metodlära ger oss grunden för systematisk och planmässigt arbete” (Holme & Solvang, s. 11). I mitt arbete har jag använt mig mycket av anteckningar och dokumentation som stöd för reflektion och för att komma ihåg. Jag anser att kunna anteckna är en bra strategi att använda dels för att lära mig bättre och kunna reflektera över mina kunskaper, och dels för komma ihåg. Genom att få svar på mina frågeställningar har jag fördjupat min förståelse, då har jag fått en uppfattning och förståelse om läs- och skrivprocessen för barn i tidiga åldrar i årskurs 1-3.

För att öka förståelsen för texten har jag kopplat sammanhanget till flera citat så att innehållet blir mer tydligt. ”De ska kunna belysa och öka förståelse av det aktuella momentet i analysen” (Holme & Solvang 1997, s. 144). De menar att man använder citat för att kunna göra texten mer begriplig så att man förstår texten bättre. I resultatredovisningen har jag beskrivit hur man kan utveckla och stimulera lärandet och skapa motivation genom olika läs- och skrivmetoder t.ex. LTG metoden, IKT Att skriva sig till läsning och Wittingsmetoden och läsutvecklings-schema. Holme & Solvang (1997) talar om att granskning och undersökning av material förutsätter att man hittar information från pålitliga källor för att uppnå hög grad av reliabilitet.

För att öka textens reliabilitet och validitet skulle jag kunna genomföra några kvalitativa intervjuer och observationer eller använda enkätundersökning i min studie. Jag har i min undersökning använt den hermeneutiska teorin där man ska kunna motivera sina egna tolkningar av någon text. Enligt (Gilje & Grimen, 2007) handlar den hermeneutiska cirkeln om att man motiverar sina tolkningar både i delar och helhet och att tolkningen i sin grund innebär att man analyserar vad olika ord och uttryck betyder. Textens generalitet beskrivs genom man kan generalisera textens innehåll i inlärningsprocessen t.ex. lärandedimensioner och teorier är relevanta i allt lärande. Även läs- och skriv metoder kan man generalisera där man kan använda andra ämnen i sin undervisning t.ex. naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga ämnen för att utveckla förmågan att läsa och skriva.

Urval

Anledningen till mitt val att skriva om just läs- och skrivinläring i årskurs 1-3, är att jag som blivande lärare kände ett behov av att utveckla mina kunskaper i ämnet. Detta för att kunna få större insikt och flera perspektiv på inläring och för att som pedagog skaffa mig ett verktyg för undervisning.

Jag har valt att skriva om olika lärandeteorier och läs- och skrivmetoder, eftersom jag tycker det är väsentligt att läraren har ett verktyg för lärande och undervisning, där man ökar intresse och skapar motivation hos eleverna. Som lärare kan man stimulera barnens läs- och skrivlärande, med hjälp av dessa metoder. Genom att variera undervisning skapar man bättre förutsättningar för elevers utveckling. För det andra anser jag att ämnet har stor relevans för elevens framgång i skolan och påverkar även deras identitetsskapande. Det är vetenskapligt visat att elever som behärskar läsning och skrivning har bättre självbild och självförtroende. (Bajar & Frylmark, 2009) På grund av detta så tycker jag att läraren ska kunna ha den möjligheten, där han/hon kan stödja och hjälpa eleven att utveckla sin identitet.

Avgränsningar

I mitt arbete har jag begränsat mig till textundersökning, därför jag ville få insikt och uppfattning om olika perspektiv och synsätt på lärande. Dessutom för att kunna jämföra olika lärandeteorier, läs- och skrivmetoder och bl.a. för att kunna upptäcka likheter och skillnader utifrån litteratur. Jag har avgränsat min undersökning till åldersgruppen, barn i årskurs 1-3, eftersom jag har läst inriktning mot tidigare åldrar, vilket betyder låg- och mellanstadiet.

Styrdokument

Läraren har ett viktigt uppdrag inom lärandeprocessen. För att kunna lyckas med detta och kunna bedriva en bra undervisning är det väsentligt att förhålla sig till läroplanen och kursplanen. I styrdokumentet nämns viktiga mål och syften i svenska. Där kan man finna stöd om målen som ska uppnås i elevernas läs – och skrivprocess.

Kursplan i svenska (Lgr 11), årskurs 1-3

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspelar.
- Enkla former för textbearbetning, till exempel att i efterhand gå igenom sin text och göra förtydliganden.
- Språkets struktur med stor och liten bokstav, punkt, frågetecken och utropstecken samt stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Alfabetet och alfabetisk ordning.
- Sambandet mellan ljud och bokstav (Skolverket, Lgr 11, s. 223).

Skolans uppdrag: ” Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga” (Skolverket, Lgr 11, s. 9).

Det står i den tidigare läroplanen (Lpo 94) för det obligatoriska skolväsendet. ”En likvärdig utbildning innebär inte undervisning skall utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser skall fördelas lika. Hänsyn skall tas till elevernas förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målen. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildning” (Lärares handbok 2006, Lpo 94, s.10) .

I Lpo 94 tas upp målen som elever skall uppnå i grundskolan upp.”Behärskar det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka idéer och tankar i tal och skrift” (Lpo 94, s. 15).

Enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) ska skolan sträva efter att eleven uppnår följande. ”Utvecklar sitt eget sätt att lära. Utvecklar tillit till sin egen förmåga. Lär sig att utforska, lära och arbeta både självständigt och tillsammans med andra” (Lpo 94, s. 14).

1. Lärandets dimensioner och lärandeteorier

Här beskriver jag tre lärandedimensioner och dessa är *innehållsdimensionen*, *drivkraftsdimensionen* och *samspeleddimensionen*. Därefter introduceras olika lärandeteorier och dessa omfattas av det sociokulturella perspektivet, behaviorismen och kognitivismen. Alla dessa utgör en viktig utgångspunkt i lärandeprocessen.

1.1 Lärandets dimensioner

Illeris (2007) menar att man måste ta hänsyn till samtliga dimensioner som är grundläggande i lärandet. Dessa är *Innehållsdimensionen*, *drivkraftsdimensionen* och *samspeleddimensionen*. Illeris menar med *innehållsdimensionen* att individen genom kunskap, förståelse och färdighet försöker att skapa mening med sin tillvaro. Därmed försöker individen anpassa sig i olika sammanhang/situationer. *Drivkraftsdimensionen* handlar om att man skaffar sig nya kunskaper, förståelse och färdigheter genom motivation, vilja och känslor för att återskapa balans i vår identitet. *Samspeleddimensionen* innefattar det sociala samspelet mellan individen och sin omgivning. Vår kommunikation, handling och samarbete är avgörande för hur vi utvecklas och fungerar i olika sociala sammanhang. Genom engagemang kan individen förbättra en social potential/förmåga, t.ex. att kunna ha ett bra samspel och samarbete med andra. Illeris (2007) anser att samtliga dimensioner är grundläggande i alla lärandesituationer för att kunna lyckas att analysera och förbättra en lärandesituation.

1.2 Det sociokulturella perspektivet

Forskarna har i stor omfattning bevisat att lärandet sker i sociala sammanhang och detta förutsätter att barnets språkliga förmåga utvecklas genom dialog och kommunikation med andra. Dysthe (2003) menar att ett sociokulturellt perspektiv på lärande utgår från ett socialt sammanhang där lärandet förekommer i sociala kontexter, där en grupp människor med olika förutsättningar ingår i en lärandesituation och utbyter erfarenhet. Dysthe hänvisar till Lev Vygotskij (1896-1934) som betonar vikten av det sociala samspelet. Han ser omgivningen som en viktig faktor för lärande och utveckling. Genom interaktion och samspel utvecklar individen sina tankar och sitt språk. Bajar & Frylmark (2009) menar att utifrån ett sociokulturellt perspektiv utvecklar vi nya kunskaper genom kommunikation och samspel, t.ex. läsa och skriva är inte någon färdighet som man lär sig genom att träna. Däremot är detta en del av ett kommunikationssystem som man är född i. Enligt Bajar & Frylmark (2009) vi använder språket som redskap för att lära oss nya kunskaper där vi utbyter erfarenhet i olika lärandesituationer.

Illeris (2007) hänvisar till den engelske läroforskaren Peter Jarvis som använder sig av begreppet lärande i sociala sammanhang. Jarvis hävdar att lärande äger rum i spänningsfältet mellan det individuella och det sociala: "Läroprocessen befinner sig gränslandet mellan människors livshistorier och deras sociokulturella miljö. Det är nämligen vid denna gräns som man gör erfarenheter" (Illeris 2007, s. 129). Jarvis menar att lärandeprocessen sker i sociala sammanhang där individen skaffar sig erfarenhet och förståelse genom att tänka själv och granska omvärlden. Det sker en ömsesidig interaktion mellan själva individen och dess kultur där han påverkas och utvecklas utifrån de sociokulturella perspektiven. Samtidigt blir individen påverkad och formad av den kultur de lever i och de sociala förutsättningar som bidrar till utveckling. Illeris (2007) lyfter fram en social teori om lärande som innehåller flera komponenter och dessa är:

Mening: en beteckning för vår (skiftande) förmåga att – individuellt och kollektivt – uppleva våra liv och världen som meningsfulla. Praxis: en beteckning för de gemensamma historiska och sociala resurser, ramar och perspektiv som kan stödja ett ömsesidigt handlingsengagemang. Kollektiv: en beteckning för de sociala konfigurationer inom vilka våra handlingar definieras som värda att utföra och inom vilka vårt deltagande kan kompetensförklaras. Identitet: en beteckning för hur lärandet förändrar vilka vi är och skapar personliga utvecklingshistorier inom ramen för våra kollektiv (Illeris 2007, s.138).

Illeris menar att lärandets sociala natur är baserad på det sociala samspelet, när vi ingår i en kollektivpraxis i interaktion med andra människor (ibid). Vi försöker skapa en mening genom våra handlingar och upplevelser, vilket leder till att vi utvecklar vår identitet och tillägnar oss nya kunskaper och erfarenheter.

Dysthe, (2003) betonar att lärande är socialt i sin grund och individen lär sig genom att samspela, samverka med andra människor. Dysthe menar att vi genom samspel och interaktion med andra utbyter olika erfarenheter. Lärandet sker i olika fysiska och sociala kontexter som är grundläggande och ska involveras i lärandeaktiviteter, vilket betyder att sammanhanget är viktig i lärandet där lärandet påverkas av kontexten. Enligt Vygotskij och utifrån det sociokulturella perspektivet om lärande menar han att vi egentligen föds in i en kultur och har ett språk och lärandet handlar om att kunna vara delaktig i "den socialt uppburna språkliga och kulturella gemenskapen"(Carlgren & Marton, 2007, s. 128). Vygotskij menar att lärandet sker i sociala sammanhang och att vi har olika kulturer som vi har upplevt/ levt i. Där måste individen vara delaktig i en inlärningssituation. Genom ett samspel och en kommunikation med andra så utbyter vi erfarenheter och lär oss nya kunskaper.

1.3 Behaviorismen

Säljö (2000) skriver om att behaviorismen förknippas med den ryske fysiologen och psykologen Ivan Pavlovs (1849-1936). Pavlovs studerade i sitt vetenskapliga arbete hur de *betingade reflexerna* uppstår och hur vi kan skapa, övervaka och kontrollera dessa reflexer. En betingning tolkas som en koppling mellan stimulans och respons. Han betonar att man kan för-

ändra och skapa nya beteenden genom speciella erfarenheter . ”Behaviorismen är den syn på lärande som motsvarar en *empiristisk idétradition* [...]. Att inlärningssynen är empirisk innebär att lärande ses som grundat i de fysiska erfarenheter en individ har. Företeelser som har att göra med tänkande, reflektion och mentala förlopp antas antingen inte existera” (Säljö, 2000, s. 50). Säljö menar att vi lär oss genom våra observationer/erfarenheter och skapar oss en förståelse för omvärlden där vi använder oss av objektiva metoder.

Den amerikanske psykologen B.F. Skinner (1904-1990) hävdar att individen har en tendens att upprepa beteenden ifall han får någon form av belöning eller förstärkning. Förstärkningsprincipen handlar om att man belönar något beteende hos levande varelse och på det sättet kommer detta beteende sedan att bli vanligare och detta kallas för operant betingning.

1.4 Kognitivismen

Säljö (2000) lyfter fram att kognitivismen växte fram under 1950 – talet och att den är påverkad av den teknologiska utvecklingen inom datorteknik. Jean Piaget (1896-1980) är en känd forskare inom denna teori där han betonade att individen använder sin intellektuella förmåga, för att lära in kunskaper och ett samspel med sin omgivning. Kognitivisterna anser att människan använder den kognitiva förmågan som grund för sitt lärande, det vill säga - vi använder vårt tänkande och intellekt när vi lär något (Säljö, 2000).

Säljö skriver att Piaget menar att individen utvecklas kognitivt genom ett samspel med omvärlden (Säljö, 2000). Denna utveckling sker genom två processer som kallas för *assimilation* och *ackommodation*. Assimilation betyder att vi tar emot information och registrerar det som händer i en verklighet exakt som det är. Allt sker enligt våra förväntningar och man får bekräftelse på sina antaganden. Ackommodation betyder att vi förändrar våra tankar och föreställningar om verkligheten genom våra undersökningar och erfarenheter. Ett viktigt element i kognitivismens teori och som har stor inflytande på lärande är konstruktivismen. Här anses individen aktiv i sitt lärande där han konstruerar sin egen förståelse av omvärlden. ”Människan är således inte en passivt registrerande varelse som mottar sinnesintryck från omvärlden. Vi är istället aktiva och skapar meningsfulla helheter av det vi varseblir” (Säljö, 2000, s. 59).

2. Tidigare forskning inom läs- och skrivprocessen

I detta kapitel presenteras tidigare forskning inom tal- och skriftspråket, läsprocessen och skrivprocessen, då forskningen visar att både läsa och skriva är beroende av varandra. En avhandling inom läs- och skrivundervisning i årskurs 1-3 kommer att analyseras.

2.1 Tal- och skriftspråket

För att barnet ska utveckla läs- och skriftspråket så krävs det att de blir medvetna om alfabetet som består av bokstäver och med hjälp av dessa bokstäver kan man bygga upp ord och meningar. Lundberg (1984) skriver att små barn har ingen uppfattning om att ljudströmmen, språkets naturliga, meningsbärande fraser kan klassificeras i ord, samt att dessa ord går att uppdelas i mindre delar. De uppfattar inte att de orden tillhör språket utan de tror att de är en del av föremålen i vår omvärld. Kullberg (2006) beskriver att begynnande läsning och skrivning hos barn börjar när de har fått förståelse och uppfattning om att bokstäverna i alfabetet har tagit slut samt när de kan sammanljuda bokstävernas ljud och att kunna veta att varje bokstav ser ut på ett visst sätt och har egen form och låter på ett visst sätt. Barnens kunskap utvecklas successivt genom att arbeta med bokstäverna för att automatisera och kunna alfabetet.

När det gäller hur man bemöter barn som har problem med att läsa och skriva är det enligt Lundberg (1984) viktigt att utgå ifrån barnets naturliga förutsättningar för att kunna bemöta problemen genom samtal och dialog med barnet och vidareutveckla barnets språk. Det är viktigt att barnet lär av egna erfarenheter och tillsammans med andra t.ex. genom att utforska världen och skapa erfarenheter som blir grund till samtal. Exempel på dessa erfarenheter kan vara utflykt, studiebesök, teater och att hitta på sagor. På det sättet kan vi skapa bättre förutsättningar för att stimulera språket hos barnet. Han tar också upp LTG metoden (läsning på talets grund) som ett bra sätt då det leder till att skapa möjligheter till att barnet möter skriftspråket på ett lustfyllt och naturligt sätt.

Dahlgren, m.fl. (2006) menar att barnen har intresse av att rita av bokstäver och att härma att läsa och skriva redan när de är små. Barnen vill säga och berätta något genom att leka och klottra med skrivning. Kullberg (2006) skriver om att barnen i tidig barndom vill undersöka omvärlden genom att leka och klottra mycket, där de får en uppfattning om att det finns symboler för bilder och bokstäver så att de börjar lekskriva. Bajar & Frylmark (2009) lyfter fram att lära sig skriva handlar om att man måste ha kunskap inom språket t.ex. att kunna reglerna för stavning och hur man använder stora och små bokstäver och kunna forma bokstäver.

Lundberg (1984) skriver om skillnaden mellan tal- och skriftspråket ” Det är i det direkta samspelet mellan människor som talet har sin allra viktigaste funktion. Språkbruket blir beroende av samtalsparterna och av situationen. [...] Nyckelordet för att karakterisera skillnaden mellan tal och skrift är *distansering*. I skriften har rummets och tidens gränser överskridits” (Lundberg 1984, s. 20). Han menar att talspråket har sin utgångspunkt i ett samspel och inter-

aktion mellan olika individer och detta grundas på ett samtal som sker i denna situation. Där-
emot sker skriftspråket på distans där man inte kan associera till ett socialt samspel och be-
traktas för det mesta individuellt.

Lundberg (1984) talar om att man ska kunna hitta pedagogiska möjligheter för att överbygga
klyftan mellan tal och skrift. Då måste man granska och undersöka vilka mellanlägen som
upptäcks och vilka åtgärder man bör genomföra för att hjälpa barnet att gradvis utveckla och
frigöra sitt språk från här- och nu situationen. Det handlar inte om att man ska korrigera bar-
nets språk genom att rätta uttal och grammatik utan man ska utgå ifrån barnets naturliga förut-
sättningar för att kunna bemöta problemen genom samtal och dialog med barnet och vidareut-
veckla barnets språk. Det är viktigt att barnet lär av egna erfarenheter och tillsammans med
andra t.ex. genom att utforska världen och skapa erfarenheter, som blir grund till samtal. Ex-
empel på dessa erfarenheter kan vara utflykt, studiebesök, teater och att hitta på sagor. På det
sättet kan vi skapa bättre förutsättningar för att stimulera språket hos barnet. Lundberg tar
också upp LTG metoden (läsning på talets grund) som ett bra sätt då det leder till att skapa
möjligheter till att barnet möter skriftspråket på ett lustfyllt och naturligt sätt.

Enligt Allard m.fl. (2001) är läsa och skriva är beroende av varandra och tal- och skriftspråket
förutsätter varandra. Tal och skrift har sin grund i allmän språklig förmåga. Talspråket upp-
fattas som språk, däremot betraktas skriftspråket som ett formellt system och färdighet. Man
bryter ner det formella systemet till olika delar och sedan ska man lära in dessa delar. Sedan
utgör alla dessa delar den färdiga läsförmågan. När barnet lär sig bokstäver och kan ljuda och
läsa, förutsätter detta också att de ska kunna utveckla skriftspråket, sedan sker en språkut-
veckling så att allting kompletterar varandra i denna lärandeprocess.

2.2 Läsprocessen

Forskningen berättar om läs- och skrivprocessen som en unik process och barn utvecklar läs-
ning genom egna läserfarenheter. Det är viktigt att de upplever denna process som betydelse-
full för att kunna utveckla begrepp och språk. Lärarens roll är en viktig aspekt i undervisning
och han måste vara kompetent för att kunna stödja barnet i sitt lärande. Vad ska barnen kunna
i denna process? Allard m.fl. (2001) menar att läsutvecklingen hos barn sker genom barnens
egna upptäckter och läserfarenhet, och trots så mycket forskning vet man egentligen inte ex-
akt hur barn blir bättre i sin läsutveckling.

Kullberg (2006) betraktar läs- och skrivinlärning som en unik process där läraren ska ha en kom-
petens och förmåga att kunna lära barnen på ett naturligt sätt. Barnet förstår den alfabetiska ko-
den och att dess grafiska tecken kan avkodas till ljud och i sin tur kan dessa tecken bilda ord.
Hon menar att denna process anses som något unikt och att det är viktigt att läraren skapar en
förståelse hos eleven kring läs- och skrivprinciper.

Enligt Kullberg är dessa principer:

Att bokstävers ljud tillsammans bildar delar av ord och hela ord, att ord består av flera bokstäver (grafiska tecken) som var och en kan ljudas, att ljud kan kombineras på flera sätt och att kombinationen är avgörande för vilket ord det blir, att flera ord tillsammans blir meningar och texter med innehåll och betydelse, att bokstäverna kan avbildas och skrivas, att det som skrivs blir delar av ord och hela ord, att vi har ett alfabet med 29 bokstäver som kan kombineras på mängder av olika sätt, att talspråk inte är detsamma som skriftspråk, men att talspråket förutsätter skriftspråket, att det skrivna språket har genomgått en grammatisk procedur (Kullberg 2006, s. 51).

Lemiar (1974) lyfter fram att läsinlärning hos barn inte handlar om att klara en teknisk avläsning utan detta handlar om ”en meningsfull integrering av talspråkutveckling, begreppsbildning, orientering i omvärlden och social utveckling med förståelse för bokstävernas budskap” (Lemiar 1974, s. 63). Madsén (1996) betonar samtalets betydelse i lärandet då man genom att ha ett samtal i gruppen får möjlighet att formulera en skrivning utifrån sina tankar. Madsén anser också att genom skrivandet får eleverna identifiera vad de kan och vad de har lärt sig samt utvecklar större ansvar för sin inlärning.

Hoel (2001) menar att skrivprocessen är ett sammanhang där eleverna kan utforska, upptäcka och få reda på egna tankar och känslor. Hoel beskriver vidare att. ”Tänkande, språk och språkliga yttringar måste alltså betraktas i ett vidare socialt, kulturellt och institutionellt sammanhang. Skrivandet och texter utgör sociala fenomen och att de uttrycker olika diskursmiljöer” (Hoel 2001, s. 40). Lindö (2005) skriver om hur viktigt det är att skapa lust och mening med läsning genom t.ex. att i undervisning använda olika metoder inom läsinlärning bl.a. att man läser högt med barnen, läsa tyst, att ha ett samtal om boken integrerad med en skrivning från barnens egna reflektioner.

2.3 Skrivprocessen

Kullberg (2006) beskriver två olika synsätt i skriftspråkslärande. Ett *holistisk* synsätt som utgår ifrån helheten, text, satser, fraser och ord, där man fokuserar på meningen och innehållet. Här börjar man ett *analytiskt* förhållningssätt där man kommer till elementen som är bokstäverna och bokstavsljuden som ingår i orden. Allt detta baseras på en *humanistisk* vetenskaplig syn. Det andra synsättet är det *syntetiska* som grundas på en naturorienterat vetenskaplig tankeätt. Detta synsätt utgår från elementen bokstäver och bokstavsljud, sedan ska barnen sammanställa dessa bokstävers ljud till ord, fraser, satser och text. Det som är viktigt är att barnet ska lära sig sammanljuda och på det sättet utvecklar barnet läsförmågan. Man börjar med det enkla och går till det svåra samt att barnet skaffar sig en teknisk förmåga på hur man kan ljuda bokstäver och bilda ord och fraser.

Bajar & Frylmark (2009) berättar om betydelsen av att kunna läsa och skriva då de tycker att kunna behärska läs- och skrivprocessen påverkar barnets framgång i skolan. Den som kan läsa och skriva kan utveckla nya kunskaper och sitt språk, vilket leder till att barnet blir mer motiverat och intresserad av skolan. Dessutom ökar barnets självförtroende genom att han får en

bättre självkänsla, självbild och självuppfattning. Dahlgren m.fl. (2006) skriver att "Barn kan redan tidigt ägna sig med stort engagemang åt att ritskriva, härmskriva, härmläsa, bildläsa och utantillläsa"(Dahlgren, m.fl. 2006, s. 57). Dahlgren m.fl. menar att barnen har intresse för att rita av bokstäver och att härma att läsa och skriva redan när de är små. Barnen vill säga och berätta något genom att leka och klottra med skrivning. Kullberg (2006). tar upp att barnen i tidig barndom vill undersöka omvärlden genom att leka och klottra mycket, där de får en uppfattning om att det finns symboler för bilder och bokstäver så att de börjar lekskriva. Bajar & Frylmark (2009) lyfter fram att lära sig skriva handlar om att man måste ha kunskap inom språket. "Man måste t.ex. lära sig reglerna för stavning, användningen av stora och små bokstäver [...] att forma bokstäverna" (Bajar & Frylmark, 2009, s. 234).

Dahlgren m.fl. (2006) talar om behovet av att pedagogen måste behärska olika läs- och skrivstrategier för att kunna lyckas med att utveckla barnens läs- och skriv förmågan. Genom dessa metoder ska pedagogen kunna ge eleven ett verktyg som stödjer barnet i språkutvecklingen. Enligt Vygotskij är samspelet mellan barnet och de vuxna grundläggande för att utveckla språket och lära sig olika begrepp "Begrepps- och språkutvecklingen tar sin utgång i en gemensam upplevelse som lärare och elever utforskar tillsammans. Fasen mellan kunskapsöverförandet och mottagandet benämner Vygotskij den potentiella utvecklingszonen" (Lindö, 2005, s. 17-18). Han menar att barnet utvecklar språket genom stöd av de vuxna i hans omgivning. Genom samspel och kommunikation som sker mellan barnet och den vuxne utvecklar och behärskar barnet olika begrepp och vidare utvecklar barnets språk.

Alatalo (2011) behandlar i sin avhandling ämnet läs- och skrivundervisning som anses grundläggande för lärarna, som undervisar barn i tidiga åldrar årskurs 1-3. Hon beskriver att tal- och skriftspråket har en stor betydelse och är nödvändig för lärandeprocessen. För att eleverna ska kunna få möjlighet att utveckla en god läsförmåga krävs att eleverna skaffar sig ett redskap för att uppnå detta mål. Detta kan fullföljas genom att elever skulle kunna läsa även främmande ord och olika texter som är faktabaserade. Dock kräver detta att eleven kan avkoda och har bra läsförståelse. Alatalo menar att det är en utmaning för lärare att kunna hjälpa och stödja barnen att behärska avkodning och parallellt arbeta med socialt arbete.

Dessutom har lärarna enligt Alatalo (2011) utmaningen att observera och identifiera var barnet ligger/befinner sig i läs- och skrivutvecklingen så att man kan bemöta och åtgärda problemen. Läraren anses vara en viktig faktor för elevens lärande, således måste han/hon ha grundläggande kunskaper i läs- och skrivundervisning för att kunna ge stöd till barnen. Alatalo tar upp i sin avhandling att forskning under de senaste fyrtio åren har undersökt olika viktiga faktorer för barnens läsutveckling. De viktigaste faktorerna för barns läsutveckling är språklig medvetenhet samt att barnet har automatiserat fonem och grafem. Hon skriver vidare att barnet kan bygga upp språklig medvetenhet i samspel med andra genom lekfulla och meningsfulla modeller. När barnen har fått en uppfattning av bokstäver och blivit medvetna om språkljud så kan de ljuda ihop dessa bokstäver. Detta leder till att barnen börjar med skriftspråket, vilket menas att läsning och skrivning är en process som går parallellt ihop och påverkas av varandra. "Att lära sig läsa handlar om att erövra skriftspråket" (Alatalo, 2011, s. 17). Alatalo (2011) talar om vikten av att läraren måste ha kunskaper i läs- och skrivundervisning, då kan en skicklig lärare stödja elever med svårigheter så att de kan utveckla både sin läsning och skrivning.

3. Läs- och skrivmetoder

Här introduceras olika metoder inom läs- och skrivprocessen. LTG metoden (läsning på talets grund) som bygger upp barnens upplevelser och erfarenheter. Wittingsmetoden som grundar sig på självständighetsarbetet och IKT, Att skriva sig till läsning där barnen använder dator för skriv- och läsutveckling. Jag valde att skriva om dessa metoder eftersom jag ansåg att man kunde anknyta och relatera dessa läs- och skrivmetoder till de lärandeteorier som nämndes tidigare i uppsatsen.

3.1 LTG metoden (läsning på talets grund)

Kullberg (2006) beskriver LTG som en metod som utgår från en analytisk förhållningsätt vilket betyder att den man har som utgångspunkt att gå från helheten till delarna. Eleverna skapar texter och berättelser tillsammans i grupp och läraren dikterar på tavlan eller på ett blädderblock. Sedan laborerar och analyserar eleverna denna text genom att identifiera olika ord, meningar och bokstäver. Därpå återläser eleverna texten individuellt. Senare arbetar de med skrivning och illustration där de skriver och ritar på kort som samlas till olika övningar. ”Barnen finner själva på aktiviteter som för de vidare. De blir starkt motiverade att arbeta med bokstäver och ord, vilka de upplever som sin egendom” (Lemiar, 1974, s. 87).

Kullberg (2006) skriver om LTG metodens fem faser.

Samtalsfasen - Ett samtal sker i gruppen för att formulera en text med innehåll utifrån barnens egna ord och begrepp.

Dikteringsfasen – Barnen i gruppen skapar en gemensam text under lärarens ledning, sedan skrivs denna text av läraren på en tavla eller blädderblock.

Laborationsfasen – Barnen laborerar och analyserar texten både i talspråk och textanalys. Till exempel att identifiera given bokstav i text. Att identifiera ord i löpande text och att identifiera en mening i löpande text.

Återläsningsfasen – Läraren delar ut en skriven text på ett papper till barnen därefter läser barnen individuellt textinnehållet.

Efterbehandlingsfasen – Under denna fas ska barnen skriva ner orden på kort och kan även illustrera bilder till, som senare samlas in i en ordsamlingslåda. Sedan kan dessa ord användas till andra olika övningar (Kullberg, 2006, s. 158).

LTG metoden utgår från barnens erfarenheter och upplevelser och den bygger på läsinläring ifrån barnens egna begrepp. Lemiar (1974) menar att gruppen i helhet har ett rikare och större ordförråd. Barnen skapar en text tillsammans och analyserar denna text, samtidigt genom olika läs- och skrivövningar utvecklar barnen språket.

För att barn ska lära sig läsa... och skriva fordras att de kommer till insikt om sambandet mellan tecken och betydelse samt om skillnader i "artikulationskvalitet" när det gäller att tänka, att tala och att skriva. Detta synes bäst ske om man vid första läsövningarna utgår från ord som helt ligger inom barnens begrepp – och ordförråd och om barnen får se, höra och ljuda med, då textmaterialet växer fram. Grundläggande är den analys (perception) som barnet självt med lärarens hjälp gör av sina egna uttalade ord. Därvid skapas en verklig insikt om innebörden av sådana begrepp som "ljud", "ord", "mening". Vid den grundläggande läsningen gäller det således att göra barnen medvetna om vad ett ord är och om de ljud som ord är sammansatta av och som de oreflekterat uttalar. Barnen måste få upptäcka att läsning och skrivning innebär att utveckla ett system som har sin utgångspunkt från alfabetets tjugoåtta bokstäver (Lemiar 1974, s. 39).

Lemiar talar om betydelse av att barnen utvecklar språket utifrån sina egna begrepp då de upptäcker sambandet mellan tal- och skriftspråket. Genom läsövningar kan barnen se, höra och ljuda olika ord och bokstäver, samtidigt som de får uppfattning om vad ord är och att dessa ord är sammansatta av olika ljud/bokstäver. På det sättet blir de medvetna att det finns ett system för att utveckla läs- och skrivförmågan och detta genom att kunna alfabetet.

3.2 Wittingsmetoden

Kullberg (2006) beskriver att Wittingsmetoden introducerades av Maja Witting under 1970-talet. Denna metod utgår från ett syntetiskt förhållningssätt där man börjar från delar till helhet vilket betyder att barnen arbetar med ljudanalys och sammansätter till ord och meningar. Barnen lär sig att ta eget ansvar genom *självständighetsarbete*. Hon menar att barnen ska få förståelse för att kunna arbeta själva och tillsammans med andra. På det sättet uppskattar de aktiviteterna och tränar sig att samtala om något som de själva uppskattar att arbeta med. "Lärarens uppgift är att bedöma det pedagogiska värdet av elevernas förslag" (Kullberg, 2006, s. 144). Enligt Witting (1985) består Wittingsmetoden av tre tillämpningsområden som är nyinlärning, ominlärning och vidareutveckling. Hon slår fast att man inte ska presentera symboler/bokstäver för barnen förrän de har fått förståelse och blivit förtroga med språkljuden.

Kullberg (2006) talar om att Wittingsmetoden börjar med vokalbearbetning i ordning a, i, o, e, ö, å, y, ä, u. Detta går hela höstterminen åt till, efteråt börjar barnen arbeta med konsonanterna under våren. Barnen arbetar med en bokstav i taget men man kan kombinera med vokaler som kan läsas i spalter. Att arbeta på det sättet kallas för *innehållsneutrala språkstruktur*. Bokstavsbearbetning gör man samtidigt som man jobbar med självständighetsarbetet och annat skolarbete. "Wittingsgrupp arbetar med det första läs- och skrivlärandet, som, enligt Witting, noggrant, konsekvent, och systematisk ska guidas av lärare" (Kullberg, 2006, s. 143). Läraren ska alla hjälpa elever som behöver stöd under självständighets arbeten.

Witting (1986) hävdar att "eleverna har värdefulla synpunkter på självständighetsövningarnas innehåll hindrar naturligtvis inte att man kompletterar deras urval med sådana aktiviteter som man finner lämpliga" (Witting, 1986, s. 9). Witting anser att läraren kan föreslå att eleven kan arbeta med delar av skriftspråket när de har självständigt arbete. Till exempel att träna på en

bokstavsform, berätta något i gruppen, klippa och klistra bilder som passar till ord, uttrycka sig genom bilder i association till ord och kan läsa för egen skull eller för andra kamrater som inte behärskar läsning.

3.3 IKT, Att skriva sig till läsning

Arne Trageton har startat ett forskningsprojekt under 1999 – 2002 och i denna forskning betonar han att elever behärskar läsning genom att skriva på datorn. De använder datorn som ett redskap i lärandet, när eleverna skriver på datorn så släpper de en svår process där de formar bokstäver för hand. Istället kan barnen fokusera på att skriva och formulera egna texter. Denna metod har sin utgångspunkt i att barnen arbetar i par två och två vid datorn. Trageton (2005) bekräftar att denna lärandesituation utgår från samspel och interaktion mellan barnen och detta förutsätter i sig ett samtal och dialog som stimulerar lärandet.

Datorn används i förskoleklass och klass 1 som skrivredskap och barnen börjar skriva när de går i klass 2. Dessutom kan barnen rita bilder till texterna som har skrivits på datorn för att träna finmotoriken. Innan barnen börjar skriva så skapar de bokstavsräckor där de arbetar med bokstäver på olika sätt, samt lär sig hur bokstäver ser ut. Det inkluderas ett efterarbete i denna fas där barnen skriver sina bokstavsräckor, och letar upp en bestämd bokstav som sedan ska ringas in i texten. Under denna process är det viktigt att barnen själva väljer vilken bokstav de önskar att arbeta med, samtidigt som barnen ska arbeta efter sin egen takt och förmåga. (Trageton, 2005).

Enligt Trageton (2005) har datorn under de senaste trettio åren blivit ett inlärningsverktyg i skolan då man började använda datorn som en skrivmaskin. Han skriver om en studie som forskningsprojekt som behandlar IKT i skolan. Writing to read (WTR) är ett program som utvecklades i USA på förskolenivå och första skolåret 1980 av John Martin och idag kan man finna en uppdaterad version WTR 2000. Detta program har använts av skolor i USA där barn lär sig skriva och läsa utifrån egna berättelser. WTR kombinerar.

- språkliga erfarenheter som utgångspunkt,
- tidig skrivande,
- fonembaserad ”invented spelling” (ljudriktig skrivning),
- användning av datorteknologi, (Trageton, 2005, s. 146).

Barnen lär sig att läsa genom sin egen skrivning där de skriver egna berättelser. De lär sig också att koda det muntliga språket med hjälp av bokstäver. Medan barnen skriver så tänker de i naturligt språk som innehåller satser som är meningsfulla samt försöker att ljuda bokstäver och läsa långa ord.

4. Läsutvecklingsschema

Allard, m.fl. (2001) behandlar i sin studie ett utvecklingsschema som utgör en speciell bedömningsmall för elevers läsutveckling. LUS är en förkortning på läsutvecklingsschema, detta schema är uppdelat i 19 punkter och dessa punkter tillhör tre olika faser. Genom att läraren använder sig av LUS- protokoll så har han möjlighet att kartlägga barnets läsutveckling samt få en klarbild om hur barnen ligger till i sin läsutveckling. Barnen tillägnar sig olika lässtrategier som är viktiga för att kunna utveckla en bra läsförmåga. Jag kommer att beskriva endast fas 1 för att denna fas angår de tidiga åldrarna, vilket betyder årskurs 1-3.

4.1 Fas 1: Utforskande

Allard m.fl. (2001) lyfter i denna fas fram 12 punkter som är grundläggande för att följa upp elevens läsutveckling. I denna fas:

Barnet håller på att successivt tillägna sig läsförmågan i texter med få ord på varje sida, oftast med bilder som texten bygger på. I sökandet efter innehållet/budskapet kräver den förståelsebaserade avläsningen stor energi och uppmärksamhet. Från och med punkt elva har barnet tillägnat sig fungerande lässtrategier och befäster nu sin läsförmåga med något omfångsrikare texter och med färre bilder. Successivt minskar fokus på avläsningen. (Allard m.fl. 2001, s. 54).

Dessa punkter är:

1. *Läser och skriver sitt namn:* "Namnbilden är en viktig symbol för barnets uppfattning av sig själv, och används relativt tidigt i barnens arbete med att bygga upp sin identitet" (Allard, m.fl. 2001, s. 54). Enligt Allard m.fl. behöver inte barnet kunna en enda bokstav för att kunna skriva sitt namn. När barn lär sig att känna igen sitt namn så fokuserar de sig på första bokstaven med stort versal. T.ex. E, i "Erik" och detta kallas för logografiskt läsande. I detta stadium kan man inte kräva att barnet stavat korrekt eller skriver rätt bokstäver.
2. *Känner till läsinriktningen, dvs. att man läser från vänster till höger, och uppifrån och nedåt samt hur man byter rad.* Vissa barn kan känna till läsinriktningen genom erfarenhet med vuxnas hjälp vid läsning av sagoböcker. Men en del barn har inte den chansen att observera vilka regler som finns när det gäller läsinriktning. I det fallet kan man hjälpa barnen genom att fråga eller studera och observera barnet ifall de kan, då kan man informera barnen så att de lär sig och blir medvetna om läsinriktningen.
3. *Visar att de upptäckt att det skrivna går att säga.* Här är det viktigt att barnen får insikt om att skrivning hänger ihop med talspråket, och detta har en mening och betydelse. Det leder till att barnen får lust och vilja att lära sig att läsa. När barnen upptäcker att genom skriften kan man säga eller berätta något så har de fått en förståelse om sambandet mellan skriftens bokstäver och talets ljud. Exempel på hur barn kan upptäcka kopplingen mellan tal och skriftspråket, är när vuxna läser sagor för barn så kan de förstå att det som är skrivet går att säga eller tala.

4. *Läser bekanta ord i texter med hjälp av ordbilden.* Barn kan lära sig olika ord när de leker och spelar med ordkort. I detta skede kan de läsa texter i kombination med bilder för att känna igen ordbilder och skapa en förståelse om texten. Barn vill gärna läsa texter med bilder där de får ett stöd att genom bilden kunna läsa skrivna ord.
5. *Listar ut nya ord med hjälp av de ord barnet har mött tidigare.* Barnen börjar använda sig av sin språkkompetens och de ord som de redan kan. De ställer hypoteser samt listar ut nya ord och i denna process får barnen stöd av bokens sammanhang. De kan jämföra de skrivna ordbilderna med varandra och på så sätt skaffar de en förståelse om likheter och olikheter. Därmed kan de också skilja mellan olika ord och utvecklar förmåga att kunna uppfatta hur bokstav och ljud hör ihop. Här skapas det en förståelse och barnen får insikt om hur orden låter.
6. *Tar hjälp av bokstäver t.ex. första bokstaven för att avläsa ord i texten. Korrigerar sig själv ibland.* Detta stadium kompletterar de andra lässtrategierna och här är det viktigt att barnen får hjälp i det som kallas funktionellt läsande. Under denna fas utvecklar barnet olika strategier för att kunna förstå budskapet och betydelsen i en text. Barnet tar stöd/hjälp av bokstäver och ofta av den första bokstaven. När barnet har utvecklat denna strategi så kan de själva korrigera och rätta till sin läsning.
7. *Tar vid behov effektiv hjälp av bokstäverna i sin läsning. Självkorrektion är vanlig.* I denna fas utvecklas förmågan att få hjälp av flera bokstäver för att kunna läsa ordet och fortsätta vidare. Här börjar barnet läsa högt för att lyssna och höra sin läsning, vilket leder att han får stöd för sin förståelse. De läser högt för att förstå texten bättre. Barnet utvecklar en förmåga att läsa vidare och korrigera själv om det behövs.
8. *Kan ersätta en tala – lyssna – situation med en skriva – läsa.* Barnet börjar upptäcka att skriva är något man talar/pratar och här är det vanligt att barnet kan kommunicera genom skriften.
9. *Tar effektivt hjälp av ljuden för att läsa ut längre obekanta ord.* I denna fas fokuserar barnet på bokstäver när han läser och utgår från sin förförståelse. Barnet har tillägnat sig en strategi för avläsning och karar att läsa själv gärna från ett känt sammanhang.
10. *Använder och växlar mellan ändamålsenliga strategier för alltmer funktionell läsning av enkla texter.* Barnet skaffar sig olika lässtrategier så att han uppnår en funktionell läsning. ”De läser enkla texter med stor behållning även ”nya texter” i ett känt sammanhang där de har god förförståelse” (Allard, m.fl. 2001, s. 70).

11. *Läser stapplande mer text och tar sig fram till innehållet, eftersom barnet vill förstå texten.* Under detta stadium övergår barnet till mer komplicerat språk där han väljer att läsa svårare texter. Här behöver barnet koncentrera sig på varje ord för att skapa en förståelse kring innehållet.
12. *Läser minst 3 – 4 ord i följd i böcker/texter, inom deras erfarenhetsvärld, innan de fastnar.* Barnet utvecklar vidare en bra läsförmåga och lägger fokus på avläsningen för att kunna texten. (Allard, m.fl. 2001).

4.2 Kartläggning av elevens läsutveckling

Lundberg m.fl. (2005) betonar att skolan har en viktig uppgift och det är att kunna se till att alla elever utvecklas i läsning och de ska kunna förstå och använda texter samt att god läsförståelse krävs i allt skolarbete därför är detta avgörande för att elever ska lyckas i skolan. ”Forskning har visat att lärare som noga följer sina elevers läsutveckling med formella och informella metoder är mer framgångsrika än lärare som inte ägnar tid, engagemang och kraft åt detta” (Lundberg, m.fl. 2005, s. 5).

Lundberg m.fl. (2005) skriver om att barnen är olika och alla ska bli sedda, när de börjar skolan. Barnen har också kommit olika långt i sin läsutveckling. Vissa barn kan läsa med flyt medan andra kanske knappt känner igen en eller flera bokstäver. Därför är det viktigt som lärare att se och uppmärksamma alla barn i deras läsutveckling. Genom att kartlägga elevers läsning får läraren möjlighet att följa upp deras läsutveckling. Kartläggningen utgår från ett individuellt schema för varje elev då man markerar hur långt har eleven kommit i sin läsutveckling. Läraren kan också bedöma elevers läsutveckling genom observation och iakttagelse i klassrummet. Dessutom kan läraren genomföra ett test som kan vara mer objektivt för att veta var eleven ligger i sin läsutveckling.

4.3 Läsutvecklingens fem dimensioner

Enligt (Lundberg, m.fl. 2005) utgör läsutvecklingsdimensioner tillsammans en helhet då de samspelar och påverkar varandra. ”Men utvecklingen av ett barns förmåga omfattar också flera olika dimensioner som samspelar men som också var för sig uppvisar ett typiskt eget förlopp” (Lundberg, m.fl. 2005, s. 8). Lundberg m.fl. beskriver dessa fem dimensioner som fonologisk medvetenhet, ordavkodning, flyt i läsning, läsförståelse och läsintresse. Trots att det är ett samspel mellan dessa dimensioner så måste man skilja mellan de olika faserna när man bedömer elevens läsutveckling. I varje fas bör man upptäcka både starka och svaga sidor hos eleven för att få ett bra underlag och kunna åtgärda problemen.

Lundberg m.fl. skriver om att den första perioden ska man fokusera mer på avkodning. ”Vi vill dock betona att eleverna redan från början måste få uppleva att läsning handlar om mening, glädje, betydelse, budskap, upplevelse och förståelse. De måste få erfara att texter har något att säga som kan vara viktigt” (Lundberg, m.fl. 2005, s. 10). De anser också att det är

viktigt att läraren kan aktivera elevernas läsförståelse, genom att relatera bilderna till innehållet i texten. Att använda sig av stödord för att synliggöra den röda tråden i texten. Dessutom är det viktigt att samtala om texten för att skapa förståelse kring texten. Detta är en beskrivning av de fem dimensionerna enligt Lundberg m.fl. (2005).

- *Fonologisk medvetenhet.* ”För att förstå hur bokstäver kan representera språkljud, krävs att man inser att de talade orden går att dela upp i bitar av fonemstorlek” (Lundberg, m.fl. 2005, s. 11). I detta stadium att barnet måste få en förståelse för språkljud och hur bokstäver låter, samt vilka ljud som bygger upp ett ord och att dessa ljud färgar av sig på varandra. Även om barnet inte utvecklat en bra *fonologisk medvetenhet* så kan han börja med *ordavkodning*, vilket kan stimulera att barnet utvecklar sin fonologiska medvetenhet för att de påverkas av varandra.
- *Ordavkodning.* Här talas det om för att barnen ska behärska en text så ska de kunna identifiera skrivna ord i texten. Att kunna läsa ord betyder inte att barn ska kunna det alfabetiska systemet, men att kunna identifiera orden är ett bra steg mot läsning. Automatisering av läsning sker gradvis där barnet börjar med att läsa några ord och när han hör samma ord ett antal gånger så känner han igen det. På detta sätt ökar barnet sitt ordförråd och kan utveckla att läsa med automatisering. ”Ordavkodning bygger således på att den fonologiska medvetenheten har utvecklats. Men den stärks också av läsförståelsen” (Lundberg, m.fl. 2005, s. 13).
- *Flyt i läsning.* I denna fas ska barnet kunna dela in texten i olika fraser och satser och kunna koncentrera sig på förståelsen av texten. I detta stadium utvecklas barnets förmåga att läsa flytande successivt. Att kunna läsa flytande betyder också att man ska kunna identifiera ord och förstå samtidigt.
- *Läsförståelse.* Här betonas att under läsning sker ett möte mellan läsare och en text då läsaren försöker skapa mening och innebörd från texten, där man utgår från egna erfarenheter och förväntningar. Det är viktigt att läsa utan ansträngning för att kunna uppfatta och förstå texten. Detta gör det möjligt att kunna läsa mellan raderna där man kan tolka vad det står mellan meningar genom egna föreställningar. ”Vi är medskapare och utnyttjar ledtrådar i texten för att få fram inre bilder eller föreställningar om den värld som texten behandlar” (Lundberg, m.fl. 2005, s. 15).
- *Läsintrisse.* I denna fas nämns skolans uppgift att höja elevernas självförtroende genom att uppmuntra de till att bli bättre läsare. Det är viktigt för barnen att från början uppleva lust och glädje i läsprocessen. ”Läsning är i väsentliga delar en färdighet. Och för att en färdighet ska kunna utvecklas krävs stora doser av övning” (Lundberg, m.fl. 2005, s.16).

5. Resultat

I detta kapitel diskuteras några likheter och skillnader i lärandeteorier. Hur man skapar en meningsfull och lustfyllt lärande och betydelsen av att barnet lär och utvecklar språket i sociala sammanhang. Dessutom beskrivs det hur man kan stödja barnets läs- och skrivutveckling, genom olika metoder som gynnar deras läs- och skrivförmåga. Sedan diskuteras hur barnet utvecklar läs- och skrivförmågan.

5.1 En jämförelse i lärandeteorier

Behaviorismens perspektiv på lärande enligt Säljö (2000) skiljer sig från ett socialt och kognitivt perspektiv på lärande. Enligt behaviorismen lär människan sig genom egna erfarenheter där de studerar det observerbara och mätbara beteendet. De anser att vi kan behålla eller undvika vissa beteenden med hjälp av belöning och bestraffning. Säljö (2000) menar däremot att vi lär oss genom våra observationer/erfarenheter och skapar oss en förståelse för omvärlden där vi använder oss av objektiva metoder. Detta skiljer sig från det kognitivtiska perspektivet där de inte involverar tankarna och den rationella förmågan i lärandet.

Däremot anser Piaget utifrån det kognitivtiska perspektivet enligt Säljö (2000) att barn ska vara aktiva under sitt lärande och att de måste få tillfälle att uppleva egna erfarenheter för att kunna utvecklas. Det innebär att barnet ska undersöka världen själv genom fysiskt och intellektuellt deltagande. I barnets aktivitet i lärandeprocessen kan vi se likheter med det sociokulturella perspektivet. I detta fall upptäcker, observerar, och undersöker barnet själv hur omvärlden fungerar. Däremot finns det skillnader i deras syn på relationen mellan barnet och omgivningen. Piaget ser barnet som egocentriskt och att barnet själv utvecklar sin förståelse och kunskap om världen, Genom att barnet aktivt observerar och upptäcker sin omvärld själv så utvecklar han samtidigt sin förståelse. ”Omgivningen är i huvudsak passiv och utgör endast objekt för barnets aktivitet” (Säljö, 2000, s. 66). Jämfört med ett sociokulturellt perspektiv där det sociala samspelet är grunden för vår utveckling. Genom interaktion med andra - och erfarenheter som upplevs tillsammans med andra - utvecklar vi nya kunskaper. Här betonas vikten av kommunikation och språk som anses en länk mellan barnet och sin omgivning, samt som ett redskap för inläring och utveckling.

5.2 Att skapa meningsfull och lustfyllt lärande

Det är väsentligt att som pedagog ha kunskap om olika lärandedimensioner och teorier för att kunna förstå hur barn lär sig i olika sammanhang. Lärandedimensionerna är grundläggande i samtliga lärandesituationer. ”Drivkraften för kunskapsutveckling är behovet av att förstå sig själv i förhållande till sin omgivning” (Bajar & Frylmark, 2009, s. 89). Författarna betonar vikten av att ingå i sociala sammanhang för att kunna bli motiverad och få en drivkraft för

lärande. Det skapas enligt dem ett kollektiv meningsskapande genom att formulera tankar och samtidigt ta en del av andras erfarenheter. Det sociokulturella perspektivet har sin utgångspunkt i samspeledimensionen (Illeris, 2007). Detta utgår från det sociala samspelet mellan människan och dess omvärld, där vi skaffar oss kunskaper genom vårt deltagande i olika sociala sammanhang. Genom kommunikation och samarbete så utbyter vi erfarenheter och tankar vilket leder till att vi utvecklar kunskaper (Dysthe, 2003).

Att skapa stimulans i barnets lärande handlar om att göra lärande lustfyllt och skapa en mening med inläring. För att stimulera barnets språk är det viktigt att barnen utvecklar ett språk som är oberoende av situationen. I detta fall är det relevant att barnen får en uppfattning om att språket innehåller olika aspekter och utvecklar strategier för att kunna inkoda och avkoda. ”När vi stimulerar barnets allmänna språkfärdigheter, stimulerar till ett språk som är oberoende av situationen” (Eriksen, m.fl.1992, s. 159). Författarna menar att det viktigt att barnen blir medvetna om de aspekter som ingår i språket och dessa är semantisk, syntaktisk, pragmatiska och fonologisk medvetenhet. Enligt Eriksen m.fl. är det viktigt att barnen utvecklar olika strategier för att kunna inkoda och avkoda t.ex. att de ska kunna dela upp orden till olika språkljud/fonem och skapa ord av dessa språkljud. Det är viktigt att kunna upptäcka sambandet mellan fonem och grafem för att kunna knäcka koden i skriftspråket. Detta betyder inte att barn bör kunna alla bokstäver. Däremot är det snarare för att kunna hantera fonem och ha förståelse om läs- och skrivprocessen.

Enligt Bajar & Frylmark (2009) omfattar språklig medvetenhet dessa områden: ”Pragmatisk medvetenhet – insikt om hur språket används i sociala sammanhang. Semantisk medvetenhet – insikt om ords betydelse. Syntaktisk medvetenhet – insikt om meningsbyggnad. Morfologisk medvetenhet – insikt om ordets delar (stam och ändelse) och hur ord bildas. Fonologisk medvetenhet – insikt om språkets ljudstruktur” (Bajar & Frylmark, 2009, s. 153).

5.3 Hur kan vi stödja barnets läs- och skrivutveckling?

I allmänhet når barnen högre grad av motivation och får mer intresse för inläring, när de lär i samspel med andra och när de lär av sina egna upplevelser och erfarenheter t.ex. genom ett studiebesök eller en utflykt. Barnen utvecklar språket på ett effektivt sätt genom att kommunicera och samarbeta med andra i grupp, därmed utbyter de tankar och lär sig av varandra (Dysthe, 2003). I detta fall vill jag nämna LTG metoden som utgår från barnens erfarenheter och IKT metoden som genom att använda datorn som ett redskap för att utveckla läsa och skriva (Trageton, 2005). Där barnen sitter i par två och två och på det sättet får möjlighet till att ha dialog och samtal. Jag anser det är viktigt att nämna olika pedagogiska metoder som kan användas av pedagogen i läs- och skrivinläring. Detta för att kunna skapa bättre förutsättningar för barnets läs- och skrivutveckling.

5.3.1 LTG metoden

Enligt min uppfattning är LTG metoden en bra förutsättning för barnets läs- och skrivutveckling. Denna metod utgår från barnens erfarenheter. Jag anknyter denna lärandesituation till ett sociokulturellt perspektiv där barnen lär i grupp och har ett samspel och interaktion under lärandeprocessen. Detta förutsätter att barnen utvecklar språket genom att utbyta tankar (Dysthe, 2003). Denna metod innehåller samtidigt individuella övningar där barnen använder det kognitiva perspektivet. Eleverna skapar texter och berättelser tillsammans i grupp och läraren dikterar på tavlan eller på ett blädderblock. Sedan laborerar och analyserar eleverna denna text genom att identifiera olika ord, meningar och bokstäver. Därpå återläser eleverna texten individuellt, senare arbetar de med skrivning och illustration där de skriver och ritat på kort som samlas till olika övningar (Kullberg, 2006).

LTG metoden utgår från barnens erfarenheter och upplevelser och den bygger på läsinläring ifrån barnens egna begrepp. Lemiar (1974) menar att gruppen som i helhet har ett rikare och större ordförråd. Barnen skapar en text tillsammans och analyserar denna text samtidigt, och genom olika läs- och skrivövningar utvecklar barnen språket. Enligt läroplan (Lpo 94, s. 15) skall eleverna ”lära sig att lyssna, diskutera, argumentera och använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem, reflektera över erfarenheter och kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden.” (Lpo 94, s. 15).

5.3.2 Att skriva sig till läsning

Att använda IKT i undervisning är stimulerande för elevers lärande. Eleverna använder datorn som ett verktyg för att öka sin läsförmåga genom att skriva på datorn. Denna lärandesituation kan sägas utgå från ett sociokulturellt perspektiv där barnen har möjlighet till dialog och samtal under arbetets gång. Dessutom sammankopplar jag denna situation till kognitivt perspektiv där man lär av sin egen aktivitet och reflekterar över det som har skrivits på datorn. Trageton (2005) understryker att elever behärskar läsning genom att skriva på datorn. De använder datorn som ett verktyg i lärandet. När eleverna skriver på datorn så fokuserar de att skriva och formulera egna texter. Barnen arbetar i par vid datorn. Trageton (2005) visar att denna lärandesituation har sin utgångspunkt i samspel och i interaktion mellan barnen. I denna process sker ett samtal och en dialog som stimulerar lärandet, när datorn används i förskoleklass och klass 1 som skrivredskap.

5.3.3 Wittingsmetoden

När barnen arbetar med Wittingsmetoden har de möjlighet att utveckla eget ansvar och reflektera över sitt lärande, samt utvecklar samarbetsförmåga. Läraren skapar en struktur för bar-

nens arbete och hjälper till ifall de behöver hjälp (Kullberg, 2006). I denna lärandesituation kan vi associera till det kognitiva perspektivet när barnen använder sin kognitiva förmåga och reflekterar över lärandet. Även ett behavioristiskt perspektiv finns i denna situation där barnen har struktur och ett mål för undervisning och försöker anpassa sig till och utvecklar ansvar (Kullberg, 2006). Ett sociokulturellt perspektiv kan finnas i denna situation när barnen samarbetar och hjälper varandra. Kullberg (2006) skriver att Wittingsmetoden har som utgångspunkt ett syntetiskt förhållningssätt där man börjar från delar till helhet. Detta innebär att barnen arbetar med ljudanalys och sammanställer ord till meningar. Barnen lär sig att ta eget ansvar genom *självständighetsövningar/ självständighetsarbete* (Kullberg, 2006). Kullberg anser att barnen ska få insikt för att både kunna arbeta självtändigt och tillsammans med andra, då de kan uppskatta dessa aktiviteter och övar sig att samtala om något som de själva värderar och vill arbeta med.

5.3.4 Hur utvecklar barnet läs- och skrivförmågan

Ett viktigt perspektiv för att barnen ska utveckla sin läsning är att läraren har kompetens för att lära barnen och stödja i denna process att behärska läsning. Kullberg (2006) skriver om viktiga principer som anses relevanta och barnen måste bli medvetna om dessa principer t.ex. att bokstävers ljud bildar tillsammans delar av ord och hela ord. Enligt (Lundberg 2005) har barn olika förutsättningar. En del kan läsa flytande och andra kan knappt känna igen en eller flera bokstäver. Alltså är det viktigt att kunna använda sig av olika läsutvecklingsdimensioner för att utveckla barnens läsförmåga.

Jag beskrev tidigare i texten olika läsutvecklingsdimensioner och dessa har enligt min mening stor relevans för elevers läsutveckling. Som lärare är det betydelsefullt att använda sig av dessa dimensioner för att följa upp deras läsutveckling och se hur eleverna ligger till i sin läsning. Samtliga dimensioner kompletterar varandra men det är viktigt att vara uppmärksam för att kunna hitta elevens ”svaga och starka” sidor och hantera problemet. Enligt Lundberg (2005, m.fl.) bildar läsutvecklingsdimensioner gemensamt en helhet där de kontinuerligt påverkar varandra. Lundberg redogör för dessa fem dimensioner som fonologisk medvetenhet, ordavkodning, flyt i läsning, läsförståelse och läsintresse (Lundberg, m.fl. 2005). Även om det finns en samverkan mellan dessa dimensioner, måste man kunna skilja mellan de olika faserna när man gör en bedömning av elevens läsutveckling. I varje fas skall man finna både starka och svaga sidor hos eleverna, så att man kan få ett bra underlag för att kunna åtgärda problemen.

Att kartlägga barnets läsutveckling och få en uppfattning om hur barnen ligger till i sin läsutveckling kan bidra till att barnet utvecklar sitt språk. Detta kan man genomföra med hjälp av Lus-protokoll då man får möjlighet att följa upp barnets läsutveckling och kunna hjälpa barnet att utveckla läsförmågan. Allard, m.fl. (2001) skriver om ett utvecklingsschema där man kan använda som en bedömningsmall för elevers läsutveckling. I fas ett hittar man olika strategier för att barnet ska kunna utveckla sin läsförmåga. När man kartlägger elevens läs-

veckling ska man utgå från ett individuellt schema för varje elev. Man ska beteckna eller markera var eleven har kommit i sin läsutveckling. Läraren har möjlighet att värdera elevens läsutveckling genom att observera i klassrummet. Utöver det kan läraren utföra ett test som kan vara mer korrekt för att veta var eleven har kommit i sin läsutveckling.

Det finns två viktiga synsätt på hur barnet kan utveckla sitt skriftspråk. Ett analytisk synsätt där man analyserar satser och ord till olika språkljud/fonem (Kullberg, 2006). Ett annat synsätt kallas för syntetiskt och i detta fall utgår man från bokstäver och språkljud, sedan sammansätts dessa bokstäver till olika ord och fraser. Kullberg (2006) berättar om två synsätt som ingår i skriftspråklärandet. Ett analytiskt som utgår från helheten t.ex. satser och ord som analyseras sedan till olika språkljud/fonem . Det andra synsättet är syntetiskt och här börjar man med att utgå ifrån bokstäver och språkljud, därefter sammansätter barnen bokstäverna och bildar olika ord och satser. För att barnet ska utveckla en bra läsförmåga är det mycket viktigt att han lär sig att sammanljuda och skaffa sig en strategi på hur man ljuder och bildar ord (Eriksen, m.fl. 1992).

Eriksen m.fl. (1992) lyfter fram vikten av att barnen måste utveckla olika strategier för att kunna behärska både inkodning och avkodning. Det har stor betydelse att barnen kan dela upp ord till bokstäver och språkljud, samt ska kunna bilda ord av dessa bokstäver. Det är viktigt också att barnet upptäcker ett samband mellan fonem och grafem för att kunna knäcka koden i skriften. Eriksen m.fl. betonar att språklig medvetenhet är relevant i denna process, där barnet måste ha en uppfattning om läs- och skrivprocessen. Enligt Bajar & Frylmark (2009) innefattar språklig medvetenhet dessa områden: Pragmatisk medvetenhet, semantisk medvetenhet, syntaktisk medvetenhet, morfologisk medvetenhet och fonologisk medvetenhet.

6. Diskussion

Syftet med denna uppsats är att undersöka varför man som lärare kan använda sig av olika läs- och skrivmetoder för att utveckla barnens läs- och skrivförmåga och hur man kan skapa mening och lust för lärande. Samtidigt vill jag lyfta fram vikten av lärandedimensionerna i lärandet, vilken syn på lärande de olika teorierna har och betydelsen av styrdokument. Genom granskning och undersökning av lärandeteorier och metoder, har jag fått insikt om att lärandet är mest situerat och sker i olika sammanhang/. Den präglas av det sociokulturella perspektivet. En sociokulturell teori används mest inom språkundervisning där forskning har bevisat att barn lär sig effektivt i samspel med andra (Dysthe, 2003).

I ett sociokulturellt perspektiv betonas vikten av kommunikation och språk som ett redskap för att lära av varandra och utbyta erfarenhet. Jag har skrivit också om några läs- och skrivmetoder som stimulerar lärandet där man skapar mening, motivation och lust för lärande. I min blivande lärarroll tänker jag kombinera olika metoder i läs- och skrivinläring. Jag tycker det är oerhört viktigt att använda sig av variation i undervisning. Det kognitiva perspektivet är viktigt för att barnen ska ha möjlighet till egna reflektioner om sitt lärande, där de utvärderar sina aktiviteter och observationer. Därutöver är det väsentligt att kunna utgå från ett behavioristiskt perspektiv för att skapa motivation genom att ha mål och struktur i undervisning.

Betydelsen av att kunna använda olika varierande sätt i sin undervisning ligger i att man kan skapa mening för elevers lärande. Eleverna blir då mer motiverade och intresserade och lärandet känns betydelsefullt och lustfyllt. De metoder som jag funderar på att använda i mitt framtida yrke är LTG metoden för jag tycker att den utgör en bra förutsättning för läs- och skrivutveckling, den väcker en nyfikenhet hos barnen. Barnen vill laborera med meningar, ord och bokstäver som har sin utgångspunkt från deras egna ordförråd och erfarenheter. Barnen arbetar både individuellt och i grupp där de utvecklar förmågan att ta eget ansvar och ett samarbete med andra inom gruppen och lära sig av varandras erfarenheter. För att barnen ska utveckla eget ansvar och kunna hjälpa varandra så tycker jag att Wittingsmetoden är en bra metod för att uppnå dessa mål. Ett självständigt arbete utvecklar vidare förmågan att läsa och skriva. Barnen jobbar självständigt efter sin egen förmåga men får samtidigt hjälp av läraren ifall de behöver (Kullberg, 2003).

Att använda sig av datorn som ett verktyg i läs- och skrivinläring är väldigt gynnsamt för att barnen ska utveckla förmågan att läsa och skriva. Genom att skriva på datorn lär sig barnen att läsa på ett enklare sätt, då många barn finner det krävande att skriva för hand (Trageton, 2005). På det sättet blir de motiverade och lär sig bättre att skriva och läsa. Det finns fler metoder som jag anser är användbart att tillämpa i läs- och skrivundervisning och som kan stödja barnet i sin utveckling. Till exempel att låta barnen skriva sagor, poesi och egna dikter som ger möjlighet för barnets läs- och skrivutveckling.

Enligt mig är det väldigt viktigt och avgörande att kartlägga elevers läsutveckling för att kunna utveckla läsförmågan, vilket gör att eleverna får ett bättre självförtroende. En bra me-

Det som man som pedagog kan använda sig av är läsutvecklingsschema så att man har möjlighet att följa upp elevens läsutveckling genom att fylla i ett protokoll som innehåller olika punkter. Dessutom finns annan möjlighet för eleverna att utveckla läsförmågan och detta blir genom att följa upp fem dimensioner i läsutvecklingen (Lundberg, m.fl. 2005). Alla dimensioner är viktiga och kompletterar varandra t.ex. fonologisk medvetenhet, ordavkodning, flyt i läsning, läsförståelse och läsintresse. Man måste hitta både starka och svaga sidor hos eleven för att få ett bra underlag och kunna ge stöd till eleven samt åtgärda problem och svårigheter. Forskningen har visat att läsning och skrivning är beroende av varandra och det ena påverkar det andra. När elever utvecklar en språklig medvetenhet och känner igen bokstäver och språkljud och kan ljuda bokstäver då utvecklar de samtidigt en skriftlig förmåga.

Genom att granska lärandedimensioner och teorier har jag bildat mig en uppfattning om, och fått större insikt i hur lärandet sker i olika sammanhang. Samtidigt är det viktigt att variera undervisning inom läs- och skrivinläring för att skapa bättre förutsättningar så att eleverna ska utveckla läs- och skrivförmågan. Till exempel att kunna använda sig av olika läs- och skrivmetoder i undervisning. Genom att eleverna t.ex. jobbar i grupp och har en öppen dialog så utvecklar de sitt ordförråd som sin tur leder till språkutvecklingen. LTG metoden bygger på sådant arbetsätt där eleverna samtalar i grupp och formulerar meningar. Produkten blir en textskrivning som utgår från elevernas upplevelse och erfarenheter t.ex. utifrån ett studiebesök. Forskningen visar väsentligheten av att barnen utvecklar språket genom interaktion och samspel med andra. Att arbeta i grupp och utbyta tankar och erfarenhet visar att kommunikation har stor betydelse för barnens språkutveckling (Dysthe, 2003).

6.1 Slutsatser

Mina slutsatser av detta arbete är: för att lyckas i skolan så krävs det vissa färdigheter t.ex. att kunna läsa och skriva. Det är avgörande för barnets skolutveckling och framgång i skolan. Jag anser att detta handlar om att barnet ska få en bra självkänsla, självbild och självuppfattning som i sin tur leder till ett ökat självförtroende och känslan av trygghet. Skolan har ett stort ansvar för barnens språkutveckling. Detta ska ske med olika stimulerande arbetsätt och metoder för att barnen ska få möjlighet att utveckla läs- och skrivförmågan.

Enligt läroplan Lgr 11 ” Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga” (Lgr 11, s. 9). Enligt min uppfattning är det väldigt viktigt att läraren måste ha kunskaper i läs- och skrivundervisning för att bättre kunna hjälpa barnen att hitta olika strategier för att utvecklas på att läsa och skriva. Läraren ska behärska olika pedagogiska metoder för att kunna stödja barnen i denna process. Det är betydligt relevant att man skapar mening, lust och glädje för lärandet för detta ger bättre motivation och intresse för att lära.

7. Referenser

Litteratur

- Allard, B., Rundqvist, M. & Sundblad, B. (2001). *Nya lusboken*. Stockholm: Bonnier utbildning.
- Alatalo, T. (2011). *Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1- 3, Om lärarens möjligheter och hinder*. Göteborg: Centrum för utbildningsvetenskap och lärarforskning.
- Bajar, L. & Frylmark, A. (2009). *Barn läser och skriver*. Lund: Studentlitteratur.
- Carlgren, I. & Marton, F. (2007). *Lärare av i morgon*. Stockholm: Lärarförbundet.
- Dysthe, O. (Red.). (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahlgren, G., Gustafsson, K., Mellgren, E. & Olsson, L-E. (2006). *Barn upptäcker skriftspråket*. Stockholm: Liber.
- Eriksen Hagtvét, B. & Pálsdóttir, H. (1992). *Lek med språket*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Gilje, N. & Grimen, H. (2007). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.
- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1997). *Forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Illeris, K. (2007). *Lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Kullberg, B. (2006). *Boken om att lära sig läsa och skriva*. Malmö: Ekelunds/Gleerups Utbildning AB.
- Lundberg, I. (1984). *Språk och läsning*. Malmö: Gleerups Förlag.

Lundberg, I & Herrlin, K. (2005). *God läsutveckling*. Stockholm: Natur och kultur.

Lemiar, U. (1974). *Läning på talets grund*. Lund: Gleerups Bokförlag.

Lindö, R. (2005). *Den meningsfulla språkväven*. Lund: Studentlitteratur.

Lokensgard Hoel, T. (2001). *Skriva och samtala, Lärande genom responsgrupper*. Lund: Studentlitteratur.

Madsén, S. I. (1996). *Skriva för att lära*. Produktion: Högskolan Kristianstad.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken*. Stockholm: Prisma.

Trageton, A. (2005). *Att skriva sig till läsning. IKT i förskoleklass och skola*. Stockholm: Liber AB.

Witting, M. (1986). *Wittingmetoden.Handledning*. Solna: Eklunds Förlag.

Witting, M. (1985). *Metod för läs – och skrivinlärning*. Solna: Eklunds Förlag.

Styrdokument

Lärarens handbok. (2006). Lpo 94, *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Lärarförbundet, Solna.

Elektroniska källor

Skolverket, Lgr 11. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*.

